

QUĀLIS ET QUANTA SIT VĪS MEMORIÆ

Magna ista vīs est memoriæ, magna nimis, deus meus, penetrāle amplum et īnfīnitum. Quis ad fundum ējus pervēnit ? Et vīs est hęc animī meī, atque ad meam nātūram pertinet — nec ego ipse capiō tōtum quod sum. Ergō animus ad habendum sē ipsum angustus est ut... ubi sit quod suī nōn capit ? Numquid extrā ipsum ac nōn in ipsō ? Quōmodo ergō nōn capit ? Multa mihi super hoc oboritur admirātiō ; stupor apprehendit mē. Et eunt hominēs mīrārī alta montium, et ingentēs flūctūs maris, et lātissimōs lāpsūs flūminum, et oceanī ambitum, et gūrōs sīderum ; et relinquunt sē ipsōs. Nec mīrantur quod hęc omnia, cum dīcerem, nōn ea vidēbam oculīs. Nec tamen dīcerem, nisi montēs, et flūctūs, et flūmina, et sīdera quæ vīdī, et oceanum quem crēdidī, intus in memoriā meā vidērem — spatiīs tam ingentibus quasi forīs vidērem. Nec ea tamen videndō absorbuī, quandō vīdī oculīs ; nec ipsa sunt apud mē sed imāginēs eōrum, et nōvī quid ex quō sēnsū corporis impressum sit mihi.

Sed nōn ea sōla gestat immēnsa ista capācitās memoriæ meæ. Hīc sunt et illa omnia quæ dē doctrīnis liberālibus percepta nōndum excidērunt, quasi remōta interiōre locō — nōn locō. Nec eōrum imāginēs, sed rēs ipsās gerō. Nam quid sit litterātūra, quid perītia disputandī, quot genera quæstiōnum, quidquid hōrum sciō, sīc est in memoriā meā ut nōn retentā imāgine rem forīs reliquerim, aut sonuerit et præterierit — sīcut vōx impressa per aurēs vestīgiō quō recolerētur, quasi sonāret cum jam nōn sonāret ; aut sīcut odor, dum trānsit et vānēscit in ventōs, olfactum afficit, unde trājicit in memoriā imāginem suī quam reminiscendō repetāmus ; aut sīcut cibus quī certē in ventre jam nōn sapit et tamen in memoriā quasi sapit ; aut sīcut aliquid quod corpore tangendō sentītur, quod etiam sēparātum ā nōbīs imāginātur memoria. Istæ quippe rēs nōn intrōmittuntur ad eam, sed earum solæ imāginēs mīrā celeritāte capiuntur ; et mīrīs tamquam cellīs repōnuntur ; et mīrābiliter recordandō prōferuntur.

At vērō, cum audiō tria genera esse quæstiōnum — an sit, quid sit, quāle sit — sonōrum quidem quibus hęc verba cōfecta sunt imāginēs teneō ; et eōs per aurās cum strepitū trānsisse, ac jam nōn esse, sciō. Rēs vērō ipsās quæ illīs sīgnificantur sonīs, neque ūllō sēnsū corporis attigī, neque uspiam vīdī præter animum meum ; et in memoriā recondidī nōn imāginēs earum, sed ipsās. Quæ unde ad mē intrāverint

dīcant, sī possunt ! Nam percurrō jānuās omnēs carnis meæ, nec inveniō quā earum ingressæ sint. Quippe oculī dīcunt « sī colōrātæ sunt, nōs eās nūntiāvimus » ; aurēs dīcunt « sī sonuerunt, ā nōbīs indicātæ sunt » ; nārēs dīcunt « sī oluerunt, per nōs trānsierunt » ; dīcit etiam sēnsus gustandī « sī sapor nōn est, nihil mē interrogēs » ; tāctus dīcit « sī corpulentum nōn est, nōn contrectāvī ; sī nōn contrectāvī, nōn indicāvī. » Unde et quā hęc intrāvērunt in memoriā meam ? Nesciō quōmodo. Nam cum ea didicī, nōn crēdidī aliēnō cordī ; sed in meō recōgnōvī, et vērā esse approbāvī et commendāvī eī — tamquam repōnēns unde prōferrem cum vellem. Ibi ergō erant et antequam ea didicissem, sed in memoriā nōn erant. Ubi ergō aut quārē, cum dīcerentur, agnōvī et dīxī « ita est, vērū est ! » nisi quia jam erant in memoriā, sed tam remōta et retrūsa quasi in cavīs abditōribus ut, nisi admonente aliquō ēruerentur, ea fortasse cōgitāre nōn possem ?

Quōcircā invenīmus nihil esse aliud discere ista — quōrum nōn per sēnsūs haurīmus imāginēs, sed sine imāginibus, sicutī sunt, per sē ipsa intus cernimus — nisi ea quæ passim atque indispositē memoria continēbat, cōgitandō quasi conligere atque animadvertendō cūrāre, ut tamquam ad manum posita in ipsā memoriā, ubi sparsa prius et neglēcta latitābant, jam familiārī intentiōnī facile occurrant. Et quam multa hūjus modī gestat memoria mea — quæ jam inventa sunt et, sicut dīxī, quasi ad manum posita — quæ didicisse et nōsse dīcimur. Quæ sī modestīs temporum intervallis recolere dēsiverō, ita rūsus dēmerguntur et quasi in remōtiōra penetrālia dilābuntur, ut dēnuō velut excōgitanda sint indidem iterum — neque enim est alia rēgiō eōrum — et cōgenda rūsus, ut scīrī possint. Id est velut ex quādam dispersiōne conligenda, unde dictum est cōgitāre. Nam *cōgō* et *cōgitō* sic est, ut *agō* et *agitō*, *faciō* et *factitō*. Vērū tamen sibi animus hoc verbum propriē vindicāvit — ut nōn quod alibī, sed quod in animō conligitur, id est cōgitur, cōgitārī propriē jam dīcātur.

EX AUGUSTĪNI CŌNFESSĪŌNUM LIBRŌ X, §§ 15-18